

Ustmeni izpit zrelosti pa bi mogel sestajati iz izpita :

1. iz religije,
2. iz pedagogike,
3. iz učnega jezika,
4. iz računstva na pamet,
5. iz prirodoznanstva;

izmed katerih bi se lahko izpit iz religije, pedagogike in iz prirodoznanstva opustil.

Ta reforma bi mogla vesti res k boljšim uspehom pri izpiti učiteljske zrelosti. Vsak izmed nas je izkusil, kaj pomeni „ponavljati za maturo“. To pomeni popolnoma znoreti. Knjiga se listuje brez redu in miru, brez sostava — kratko — brez razuma.

Kar ni bilo pred ponavljanjem gotovo v glavi, to se ne pridobi z izpitom. Ako bi se mogla vsa pridnost osredotočiti samo 2 do 3 predmete, v katerih se je kandidat vedno odlikoval, bi mogel tu marsikaj še pridobiti v svojo korist.

Z drugimi uvaževanji preudarja avtor izpit učiteljske sposobnosti. Naj jih tu navedemo:

„Izpit se nanaša na pedagogiko, zlasti metodiko obveznih predmetov splošne ljudske šole, na učno snov teh šol in predpise o šolski praksi; zložen je iz teoretiškega (pismeno in ustmeno) in praktiškega izpita.

Na temelju pokazanega znanja se določijo v posebnem protokolu uspehi praktiškega izpita iz vsakega predmeta posebe.

Stopnje znakov so „izvrstno“, „hvalevredno“, „dobro“, „dovoljno“ in „nedovoljno“, ki se pa ne pišejo v izpričevalo, ampak samo v protokol.

Ako je prejel kandidat pri praktiškem izpitu in iz vseh izpitnih predmetov vsaj znak „dovoljno“, se smatra sposobnega za učiteljski posel na ljudskih šolah; ako je prejel kandidat pri praktiškem izpitu, iz učnega jezika in razen tega izvečine ostalih predmetov najmanj „hvalevredno“, a v nobenem predmetu nižji znak kot „dobro“, tedaj se mu prizna izpričevalo sposobnosti z odliko za ljudske šole.

Izdano izpričevalo učne sposobnosti kaže poleg popolnega nacionala kandidata brez vseh znakov posameznih predmetov samo priznano sposobnost, in to ali z odliko, ali navadno ali tudi nesposobnost.

Toda ravno ta način izdanja izpričevala učne sposobnosti more obsegati v sebi pri marsikaterem kandidatu poškodbo, pri drugem pa poboljšek, ne da bi bilo mogoče eno ali drugo pripisati dotični izpitni komisiji.

Tista mogoča poškodba, ali časih poboljšek, t. j. pravzaprav ne dovolj primerno prisojenje stopnje učiteljske sposobnosti, leži v pravilih o izpiti učne sposobnosti in bo razviden, ako pogledamo natančneje veljavne predpise.

Dotična določba o izpiti učne sposobnosti obsega v čl. II. ad 3., odst. 4., da kandidati, kateri niso poučevali v petju in telovadbi, se imajo samo na njih zahtevanje tudi iz teh predmetov izpitati, nekako neenakost napram drugim kandidatom, pri določbi stopnje učne sposobnosti po dokončanem izpitu. Vsak kandidat ima sploh za eden, ali časih tudi za dva izpitna predmeta manje, zavoljo česar more i ostalim predmetom posvetiti več časa kot tisti, ki mora položiti izpit tudi iz teh predmetov. Razen tega je pri določitvi izpita z odliko potrebno število znakov „hvalevredno“ in „dobro“ razmerna manjše, kakor pri teh kandidatih, ki polagajo tudi iz petja in telovadbe izpit; pri tem se ne sme pozabiti,

da edini znak „dovoljno“ iz navedenih predmetov more pokazati odliko.

Nadalje bistvuje neenakost v navedeni določbi o učiteljskih izpiti v tem, da so dovoljene meje pri prosti sposobnosti neizmerno široke. Tako pa, ker se ne zaznamujejo v izpričevala posamezni znaki o raznih predmetih, ampak izreka samo sposobnost za učiteljski stan, postaja takšno izpričevalo ne samo posameznikom, ampak tudi poklicanim šolskim uradom za določbo znanja posameznikov, zlasti pa k določbi razmerne veljave znanja med dvema ali več prosilci, brez vsake cene.

Preprosto izpričevalo učne sposobnosti prejme po čl. II. ad 11., odst. 8. imenovane določbe vsak kandidat, ki je prejel v vseh izpitnih predmetih znak „dovoljno“, a tudi tisti kandidat, ki je prejel n. pr. v vseh predmetih „izvrstno“, samo v učnem jeziku ali pri praktiškem izpitu znak „dobro“.

Tudi tedaj prejme kandidat navadno sposobnostno izpričevalo, ako je imel v vseh predmetih izpita znak „izvrstno“ in samo iz enega predmeta znak „dovoljno“.

In vendar je velikanska razlika v veljavi med prvim, drugim in tretjim kandidatom, četudi so prejeli vsi izpričevalo enake veljave.

Takšno neenakomerno prisojevanje učne sposobnosti, ki je zapopadeno v sami določbi o izpiti učne sposobnosti, more na eni strani zakriviti poškodbo posameznikov pri zasedanju učiteljskih mest, na drugi strani pa ne vabi učiteljev k intenzivni pripravi na izpit.

To neenakomernost pri določbi učne sposobnosti bi lahko odstranili s tem, da uvedejo za vse predmete znake ali pa z uredjenjem najmanj dveh stopenj učne sposobnosti a to nemara z besedo „dobro“ sposoben in „dovoljno“ sposoben.

(Konec.)

„Slomškova zveza“.

Klerikalci kujejo novo past, v katero bi radi ujeli slovensko učiteljstvo. Ta past bo imela obliko učiteljskega društva in se bo imenovala „Slomškova zveza“.

Namen tega društva je glasom pravil „podpirati nravnoverske, pedagoške in patrijotiške smotre šole temeljem katoliških načel in zastopati materijelne stanovske interese učiteljstva.“ Toda ta namen „Slomškove zveze“ je in ostane le na papirju, dejanski nameni tega društva so vsi drugačni.

In to je tudi popolnoma naravno. Kdo naj verjame klerikalizmu, da je prijatelj šole in učiteljstva? Klerikalizem bi kopal sam sebi grob, ko bi delal na povzdigo ljudske omike, klerikalizem bi sam sebe ubijal, ko bi pospeševal šolstvo in podpiral učiteljstvo. Samo neumno, neomikano ljudstvo nosi potrpežljivo jarem klerikalizma in koderkoli imajo dobro šolstvo in omikano učiteljstvo, tam je ultramontanski prevladi odklenkalo za vselej.

Ne bomo navajali dokazov, da so naši klerikalci načelni sovažniki šole in učiteljstva, ker ga menda ni človeka v deželi, ki bi jih ne poznal, in ker ga ni stanu, ki bi ga kranjska duhovščina tako preganjala in zasramovala, kakor je učiteljski stan!

Klerikalstvo hrepeni po tem, da bi dobilo šolo zopet v roko, da bi zopet vladalo v šoli kakor za časa konkordata, a ker je prišlo do spoznanja, da se sedanji šolski zakon ne bo dal izlepa premeniti, zato skuša učiteljstvo pridobiti na svojo stran. „Slomškova zveza“ naj pridobi

učiteljstvo za to, da bo pomagalo ubiti svobodno moderno šolo.

Ni ga stanu na svetu, v katerem bi se ne nahajali nevretni elementi, in tudi med slovenskimi učitelji je takih mož, ki delajo sramoto svojemu stanu s tem, da pospešujejo klerikalna prizadevanja zoper šolo. Ti se bodo dali ujeti tudi v „Slomškovo zvezo“ in bodo skušali napeljati vodo na klerikalni mlin, ali ogromna večina vsega učiteljstva bo z zaničevanjem odklonila hinavsko vabilo klerikalcev na pristop k „Slomškovi zvezi“.

Korak za korakom. Tako mislijo klerikalci. Najprej so ustanovili klerikalni učiteljski list, ki ga urejujejo, pišejo in čitajo samo kaplanje, katerega pa noben dostojen učitelj ne pogleda, kaj še, da bi ga vzel v roke, zdaj pa zopet snujejo učiteljsko društvo, v katerem bodo poleg nekaj takih ljudi, kakor je dobrepoljski Jaklič, zbrani zopet sami kaplanje in drugi taki „prijatelji šole“ in pospešitelji stanovskih interesov učiteljstva.

Mi nimamo čisto nič proti tem klerikalnim organizacijam. Nasprotno. Še dobro so nam došle. Tako se bode spoznal plevel, ki je doslej na skrivnem rasel med učiteljstvom, tako se bo vsaj ločila ljulika od pšenice, in bo ves svet poznal tiste neznačajne in malovredne elemente, ki hočejo prodreti naše šolstvo in pljujejo v svojo lastno skledo.

„Sl. N.“

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

To nalogo so okrajne učiteljske skupščine, katere sicer nimajo veliko pravic, radi tega dobro izvrševale, ker je menda predsednik mislil, da ima pred seboj parlament izobraženih mož, in ker so učitelji mislili, da so bolj v šoli, kakor v parlamentu. Tuintam se pa vendar ni tako mislilo. Kjer se je n. pr. učiteljem velevalo, da so morali to in ono vprašanje pismeno izdelati in jo nadzorniku izročiti, ondi je bil skoro dá nadzornik teh napačnih nazorov, da je okrajna konferencija šola. Kjer so se pa učitelji le debat vdeleževali, ne da bi bili vprašani prej temeljito proučili, ondi so pa učitelji mislili, da je ta skupščina parlament.

Da je pa bolj parlament, kakor učilnica, to kažejo določila, ki govoré o sedežu, glasu in volitvah pri okrajni učiteljski konferenciji.

O tem govori sledeče:

Udje okrajne skupščine ter dolžni k njej hoditi so vsi ravnatelji, višji učitelji, učitelji, posvetne učiteljice, sposobilno učiteljsko svedočbo imajoči nižji učitelji in nižje učiteljice javnih ljudskih in meščanskih učilnic, dokončno postavljeni verski učitelji takih učilnic, tudi ravnatelji, glavni učitelji, učitelji vadniki na c. kr. izobraževalnici za učitelje (učiteljice) tistega okraja.

Vsi ti imajo v stvareh, odkazanih skupščini, sklepalen glas ter tudi pravico, voliti in izvoljeni biti.

Dolžnost je v skupščino hoditi nižjim učiteljem in nižjim učiteljicam, imajočim svedočbo zrelosti; a njih glas je samo posvetovalen.

Ne dokončno postavljenim verstvenim učiteljem, pomočnim in stranskim učiteljem ter učiteljicam javnih ljudskih učilnic in učiteljskih izobraževalnic, učiteljicam

delovnih učilnic, tudi učiteljem in učiteljicam v zasebnih (privatnih) ljudskih učilnicah je na izvolji, skupščine se vdeleževati s posvetovalnim glasom.

Vsi udje okrajnega učilničnega oblastva so upravičeni, v skupščini navzočevati pri razpravah.

Predsednik more v skupščino tudi povabiti veččake s posvetovalnim glasom.

Dočim so različne razprave v okrajni učiteljski konferenciji v izobraževalnem obziru važne za šolstvo in učiteljstvo, so pa volitve, katere sodijo v njeno področje imenitne s pravnega stališča. Okrajna učiteljska konferencija izvršuje sledeče volitve:

- 1.) v stalni odbor, ki se peča s pripravami za novo konferencijo (poleg stalnega odbora se v isti namen lahko volijo še posebni komiteji za posebne predmete);
- 2.) v komisijo okrajne učiteljske knjižnice;
- 3.) v deželno učiteljsko konferencijo;
- 4.) v okrajni šolski svet.

Volitve v slednjo korporacijo naj bi se vsekako vršile po uradni okrajni učiteljski konferenciji, čeravno ministrski razpis od 2. vel. travna 1894 trdi, da ta skupščina, v kateri se vrši ta volitev, ni da bi morala biti indentična z okrajno učiteljsko konferencijo. Ako ni indentična, potlej se lahko vrši volitev tudi v takem zboru, h kateremu niso primorani priti vsi učitelji in za katere ni okrajni šolski svet dolžan dajati dne in povračevati potne stroške. Ako pa čitamo § 44 in drž. zakone od 14. vel. travna 1869, ministrski ukaz od 8. vel. travna 1872 (§ 8) in § 19 dež. zakona od 25. svečna 1870, najdemo, da je povsod govor le o eni edini okrajni učiteljski skupščini, kadar se govori o teh volitvah in ta edina konferencija ima pravico, voliti svoje zastopnike v okrajni šolski svet. Kjer je več meščanskih šol, ondi so za meščanske učitelje posebne konferencije. Kjer imajo nemški učitelji svoje nadzornike in svoje konferencije, katere v smislu zakonov tudi smejo imeti, ondi se pa morajo nemški učitelji povabiti, da se skupno s slovenskimi učitelji vdeležé vseh teh volitev; zakaj te pravice se jim ne smejo kratiti, kakor se je to žalibog že časih pripetilo.

Pri vseh volitvah, katere se morajo z glasovnicami vršiti, odločuje nadpolovična večina. Kadar se pa ne doseže nadpolovične večine, tedaj se napravi ožja volitev, tako govori opravični red, ki ga je določil okrajnim učiteljskim konferencijam kranjski deželni šolski z dne 23. rožnika 1873. O dneh in povračilu poštnih stroškov udom te skupščine bomo govorili takrat, ko bode govor o materijelnih in financijelnih pravicah.

Okrajna učiteljska knjižnica

je lepa naprava in lepa pravica za učitelje. Po § 44 drž. š. z. od 14. vel. travna 1869 mora imeti vsak okraj svojo okrajno učiteljsko knjižnico in zopet po § 44 dež. š. zakona od 29. malega travna 1873 (za Kranjsko) mora jo zalagati šolski okraj, ki pa sme tudi od učiteljev v ta namen pol odstotka od letne plače pobirati. Te dolžnosti ($\frac{1}{2} \%$) so pa oproščeni učitelji kranjskega, kamniškega in ljubljanskega mestnega okraja, ker so bili dotični okrajni (mestni) šolski sveti to sklenili. Knjižnični red za te bukvarnice je bil izdan z ministerskim ukazom z dne 15. grudna 1871. Upravlja okrajno učiteljsko knjižnico odbor učiteljev, izvoljenih od okrajne učiteljske konferencije, obstoječ iz 3—5 udov, kateri si volijo načelnika in namestnika; slednji je ob enem računovodja. Posli se